

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

STÁTNÍ ZŘÍZENÍ, SPRÁVNÍ ČLENĚNÍ, FORMY VLÁDY

A) STÁTNÍ ZŘÍZENÍ

Státní zřízení může být organizováno různými způsoby.

Forma vlády vyjadřuje, kdo a jakým způsobem vládne a jaké jsou vztahy mezi nejvyššími státními orgány. Z hlediska nositele státní moci (tj. kdo a jakým způsobem vládne) se obvykle rozlišují dvě základní formy vlády: **monarchie a republika.**

Obrázek č.1: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_forem_vl%C3%A1dy

modrá – prezidentské republiky, plně prezidentské republiky

http://cs.wikipedia.org/wiki/Prezidentsk%C3%BD_syst%C3%A9m

zelená - prezidentské republiky, výkonný prezidentský systém spojený s parlamentem

http://cs.wikipedia.org/wiki/Prezidentsk%C3%BD_syst%C3%A9m

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Parlament>

žlutá - prezidentské republiky, poloprezidentský systém

http://cs.wikipedia.org/wiki/Poloprezidentsk%C3%BD_syst%C3%A9m

oranžová - parlamentní republiky

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Parlament>

červená - parlamentní konstituční monarchie, v nichž panovník nemá osobní výkonnou moc

http://cs.wikipedia.org/wiki/Konstitu%C4%8Dn%C3%AD_monarchie

magenta - **konstituční monarchie**, v nichž má panovník osobní výkonnou moc, často společně se slabým parlamentem

purpurová - **absolutní monarchie**

hnědá - republiky, jejichž ústava zaručuje právo vlády jen jediné straně

olivová - vojenské diktatury

Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Vojensk%C3%A1_diktatura

MONARCHIE

Hlavou státu je **monarcha** - panovník. Původně byla spojena s vládou suverénního (privilegovaného) jednotlivce, který svůj nárok na vládu odvozoval od teokratického, patriarchálního, nebo později smluvního základu. Ve funkci panovníka může být: **král/královna** (Velká Británie), **císař/císařovna** (Japonsko), **kníže** (Monako), nejvyšší **kněz** (Vatikán).

Monarcha je vybaven politickými privilegii – výsadami, výhodami. Moc získává **dědičně**, výjimečně je volen. Drží si ji **doživotně**, pokud se jí **nezřekne abdikací**.

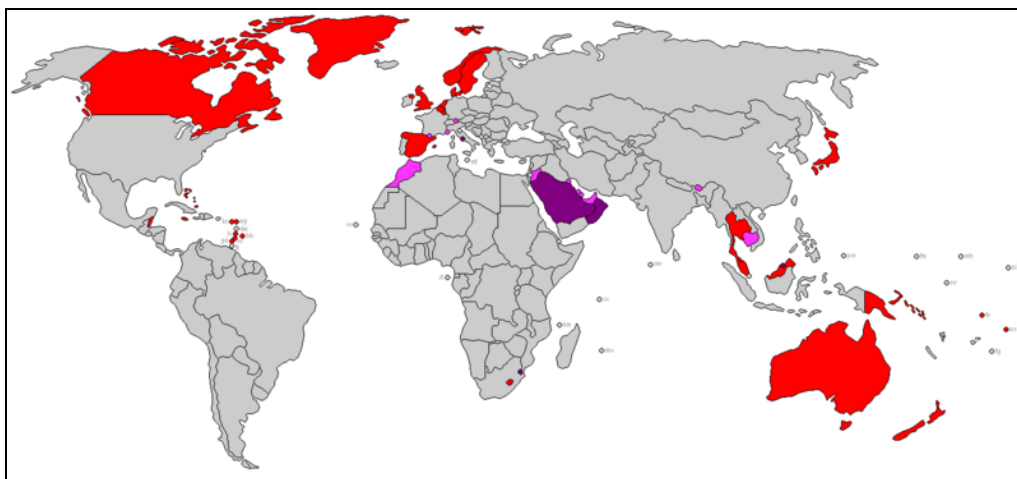
Monarchie jsou státní útvary, které mohou mít několik forem – **od systémů demokratických až po zcela absolutistické**.

1. absolutní monarchie

Veškerá **moc** je **soustředěna v ruce panovníka**, který stojí mimo právní řád, vláda panovníka není omezena žádnou ústavou, tedy zákonným vlivem. Panovník **vydává zákony, disponuje mocí výkonnou i soudní**. V současné době k nim patří některé státy Blízkého Východu – Saúdská Arábie, Omán, některé ze Spojených arabských emirátů. **Seznam 46** monarchií najdete na níže uvedené adrese:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_sou%C4%8Dasn%C3%BDch_monarchi%C3%AD

Následující seznam zahrnuje 46 monarchií, z nichž 45 je členem Spojených národů a jsou **uznanými nezávislými státy** a Vatikán (není členem OSN, protože Vatikán podle Mezinárodního práva oficiálně nemá status státního subjektu, nýbrž titul Svatý stolec, jenž má s ostatními státy diplomatické vztahy). Tudíž asi 23,3 % z celkového počtu uznaných svrchovaných států jsou monarchie. Seznam suverénních monarchií v roce 2007 zahrnoval tyto státy:

Obrázek č.2: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Konstitu%C4%8Dn%C3%AD_monarchie

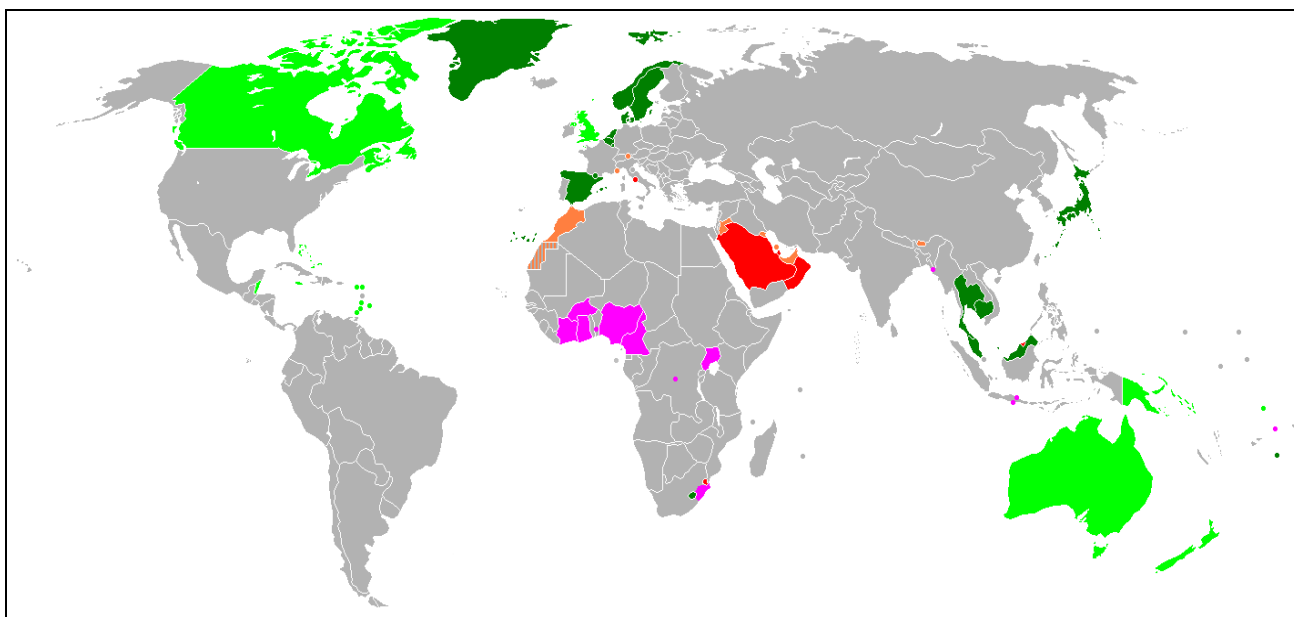
Absolutní monarchie – fialově, **konstituční** - magentou

2. Konstituční monarchie

Je forma monarchie, ve které je moc panovníka stanovená a omezená **ústavou** (z lat. constitutio - ustanovení, ústava). Respektuje zvoleného nebo dědičného monarchu jako hlavu

státu. Moderní konstituční monarchie většinou uznávají systém „**trias politica**“ neboli rozdělení moci, kde je monarcha buď hlavou moci **výkonné** nebo má pouze **roli představitele – reprezentace státu**. Vláda se sestavuje na základě výsledků parlamentních voleb. Moc panovníka je omezena, týká se **pravomocí spíše formálních**, reprezentačních. **Výkonnou** moc má v rukou **vláda**, **zákony** vydává **parlament** a **soudní** moc představují **nezávislé soudy**.

Monarchie podle titulu panovníka – království, knížectví, velkovévodství, sultanát, emirát, císařství

Obrázek č. 3: zdroj: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/dc/World_Monarchies.png

3. Parlamentní monarchie

Je demokratické státní zřízení, kde - na rozdíl od konstituční (ústavní) monarchie - panovník **nemá velké pravomoci**, nesestavuje vládu a zpravidla nemá ani velký vliv na státní záležitosti, neboť ty jsou obstarávány **parlamentem a vládou** (viz: [parlamentarismus](#)). **Vláda je v nich zodpovědná parlamentu**. Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Parlamentarismus>

Monarchovi v tomto zřízení připadá především úloha reprezentativní. V Evropě je tato forma vlády uplatněna v Belgii, Dánsku, Norsku, Nizozemí, Švédsku a Španělsku, a mimo Evropu např. v Japonsku.

Některé parlamentní monarchie bývají uváděny jako **konstitučně - parlamentní**, protože panovnická moc je na pomezí těchto typů monarchie, ale většina těchto monarchií má blíže k parlamentní monarchii (především Spojené království a země Commonwealth realm).

V konstitučních monarchiích, které jsou reprezentativními demokraciemi, např. ve Spojeném království, je suverenita představována hlavou státu, nikoli premiérem, který stojí

v čele vlády, a jehož moc se odvozuje přímo nebo nepřímo z voleb. **Zastupitelská demokracie** nebo též **reprezentativní** či **nepřímá demokracie** je forma vlády založená na principu volby zastupitelů lidu v přímých volbách, čímž se liší od autokracie či přímé demokracii.

Obrázek č. 4: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Reprezentativn%C3%AD_demokracie

Země zvýrazněné v **modré** jsou označené volenými demokraciemi Freedom House průzkumu v roce 2010 [Freedom in the World](http://www.freedomhouse.org)

4. Teokratická monarchie – církevní

Forma vlády v níž bývá spojena funkce panovníka a církevního představitele – **VATIKÁN** – hlava státu papež.

Vatikán je teokratická absolutní monarchie v čele s **voleným papežem**. Ten představuje hlavu státu a **vrcholný orgán výkonné, soudní a zákonodárné moci**. Nejvyššími poradními orgány papeže v církevních záležitostech jsou **Kolegium kardinálů** a **Biskupské synody**. Ústava – **Apoštolská ústava** je základním zákonem vatikánského městského státu – přijat v roce 2000.

Obrázek č. 5: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Vatikanische_Gaerten_Museen_Rom.jpg

Obrázek č. 6: zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Vt-map.png>

Obrázek č. 7: zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:BentoXVI-30-10052007.jpg>

Saúdská Arábie je absolutní teokratickou – **islámskou monarchií**. V čele státu stojí **král** – oficiální titul - **Strážce dvou posvátných mešit** – v Mekce a v Medině. Panovník má také nejvyšší zákonodárnou, výkonnou a soudní moc. Je nejvyšším náboženským představitelem. **Ústava** je z roku **1993**. **Vytváří vládu** kde jednotlivá místa zaujímají **členové rodiny**. Zákonodárnou moc má společně s panovníkem **Národní poradní rada**, která je tvořena šedesáti členy, kterou právě v roce 1993 jmenoval král. Panovník **vládne absolutisticky**.

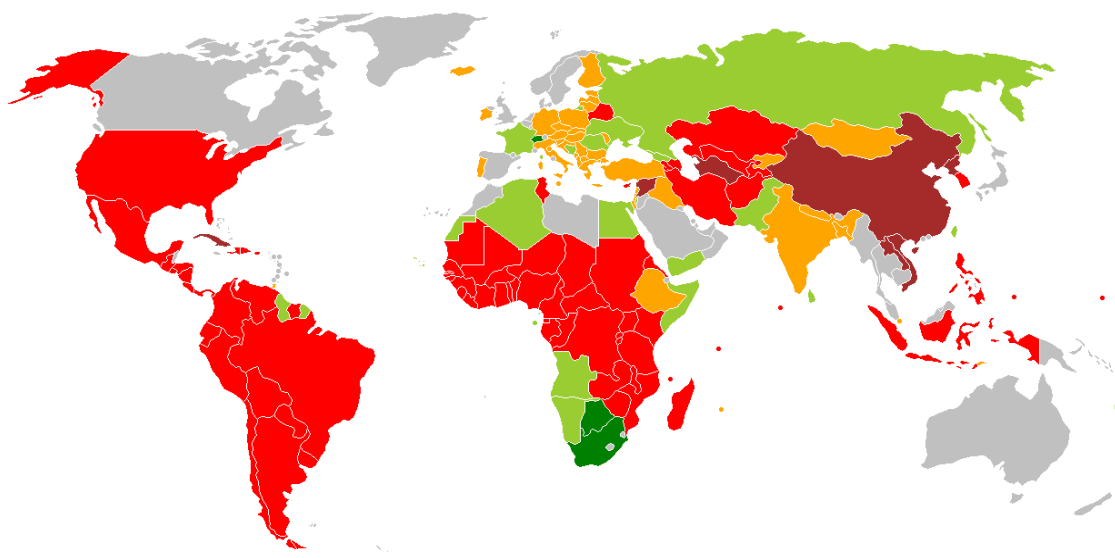
Obrázek č. 8: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Abdullah_of_Saudi_Arabia.jpg

Obrázek č. 9: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Arabian_peninsula_definition.PNG

REPUBLIKA

Forma státu, ve které **neexistuje panovnický řád**. Státní moc je odvozena od vůle občanů z latinského res publica – věc veřejná. Základní složky státní moci - **zákonodárná** – parlament, **výkonná** – vláda a prezident, **soudní** – soudy jsou od sebe odděleny a jsou na sobě nezávislé. Suverénní **moc** má **lid** a volí si na určité období svého představitele – **prezidenta** a zastupitelský sbor – parlament. Oddělení moci mezi ně stanoví **základní zákon státu** – **ústava**.

Republiky prezidentské – červená, parlamentní - oranžová a parlamentně prezidentské - zelená

Obrázek č. 10: zdroj: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/33/Republicas_mundiales.png

Podle rozdělení pravomocí prezidenta a parlamentu existují v současném světě dva typy vlády. Republiky prezidentské a parlamentní.

1. prezidentská republika – pravomoci prezidenta jsou obrovské, má velké pravomoci, a to i výkonné – v Rusku, USA a částečně i ve Francii, je většinou i předsedou vlády – v USA.

2. parlamentní republika - pravomoci prezidenta jsou značně **omezeny** ve prospěch parlamentu a vlády, svrchované postavení má **parlament**. Výkonná moc - vláda je přímo **závislá** na zákonodárné moci – na parlamentu. Tento typ převládá ve většině evropských zemí. Pravomoci předsedy vlády jsou v některých zemích poměrně velké – v Německu, Rakousku – má titul kancléř.

3. parlamentně prezidentská republika – poloprezidentský systém, typ francouzský a americký.

B) SPRÁVNÍ ČLENĚNÍ

- dělení států podle územní organizace, dle vnitřního uspořádání.

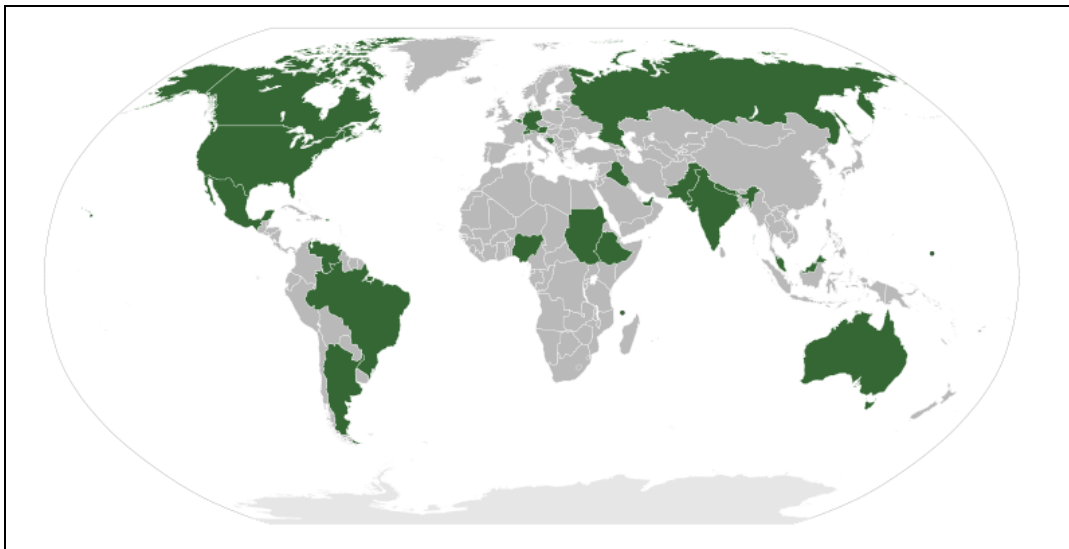
Územní uspořádání moderního státu

- vypovídá o způsobu územní organizace státu, o stupni centralizace nebo decentralizace státní moci a s tím související mírou autonomie jednotlivých územních jednotek. Moderní stát se člení buď na **územněpolitické jednotky**, které mají ústavně politické znaky státu – v tomto případě jde o **federativní stát** nebo na **územněsprávní jednotky**, jež jsou ve větší nebo menší míře podřízeny centru a prostřednictvím jeho orgánů dochází k výkonu státní správy a případně soudnictví daného státu – v tomto případě jde o **unitární stát**.

1. Federativní státy

Tvoří jediný (ústavně politický) subjekt, což je zvláště patrné z pohledu mezinárodního práva. Právním základem existence federace je **ústava federace**, vedle níž má každý ze subjektů federace svoji **vlastní ústavu**. Kromě toho existuje obvykle dvojí:

- zákonodárství,
- soustava nejvyšších státních orgánů,
- soudní soustava,
- státní občanství.

Obrázek č. 11: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Map_of_federal_states.svg

V ústavách federace je navíc **zakotveno řešení vzájemných vztahů** mezi subjekty federace a federací samotnou – jedná se především o účast na řízení federace, na tvorbě orgánů federace a dále o vymezení ústavodárné a zákonodárné působnosti federace a jednotlivých subjektů.

Subjekty federace mohou být:

- **státy** (USA, Austrálie, Indie, Brazílie),
- **kantony** (Švýcarsko),
- **země** (SRN, Rakousko),
- **provincie** (Kanada),
- **republiky** (Rusko).

V rámci některých federací se lze setkat také s **federálními územními jednotkami** (např. území některých hlavních měst – Washington D.C., Moskva, Brasilia, Cannbera, ... a nebo přímo s federálními územími, jež jsou pod přímou správou federace – např. v Rusku a v Kanadě).

Každý ze subjektů federace má zpravidla ještě **své vlastní územněsprávní členění**.

http://www.glouny.cz/zemepis/federace_2.pdf - tabulka federativních států jsou zde uvedeny tyto údaje – název státu, oficiální název a administrativní členění

Federativní státy ve světě - příklady federací

[Spojené státy americké](#) - 50 států

http://cs.wikipedia.org/wiki/Spojen%C3%A9_st%C3%A1ty_americk%C3%A9

[Ruská federace](#) - 84 subjektů federace (z toho 21 republik)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Rusk%C3%A1_federace

[Spolková republika Německo](#) - 16 spolkových zemí

http://cs.wikipedia.org/wiki/Spolkov%C3%A1_republika_N%C4%9Bmecko

[Rakousko](#) - 9 spolkových zemí <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rakousko>

[Spojené státy mexické](#) - 31 států

http://cs.wikipedia.org/wiki/Spojen%C3%A9_st%C3%A1ty_mexick%C3%A9

[Kanada](#) - 10 provincií a 3 spolková teritoria <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kanada>

[Brazílie](#) - 26 států <http://cs.wikipedia.org/wiki/Braz%C3%ADlie>

[Argentina](#) - 23 provincií <http://cs.wikipedia.org/wiki/Argentina>

[Indie](#) - 28 států <http://cs.wikipedia.org/wiki/Indie>

[Pákistán](#) - 4 provincie <http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C3%A1kist%C3%A1n>

[Nigérie](#) - 36 států <http://cs.wikipedia.org/wiki/Nig%C3%A9rie>

[Australský svaz](#) - 6 států a 3 teritoria http://cs.wikipedia.org/wiki/Australsk%C3%BD_svaz

[Federativní státy Mikronésie](#) - 4 státy

http://cs.wikipedia.org/wiki/Federativn%C3%AD_st%C3%A1ty_Mikron%C3%A9sie

Venezuela - 23 států <http://cs.wikipedia.org/wiki/Venezuela>

Súdán - 26 států <http://cs.wikipedia.org/wiki/S%C3%BAd%C3%A1n>

Malajsie - 13 států <http://cs.wikipedia.org/wiki/Malajsie>

Spojené arabské emiráty - 7 emirátů

http://cs.wikipedia.org/wiki/Spojen%C3%A9_arabsk%C3%A9_emir%C3%A1ty

Bosna a Hercegovina (viz: [administrativní dělení](#))

http://cs.wikipedia.org/wiki/Administrativn%C3%AD_d%C4%9Blen%C3%AD_Bosny_a_Hercegoviny

Švýcarsko - 26 kantonů <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0v%C3%BDcarsko>

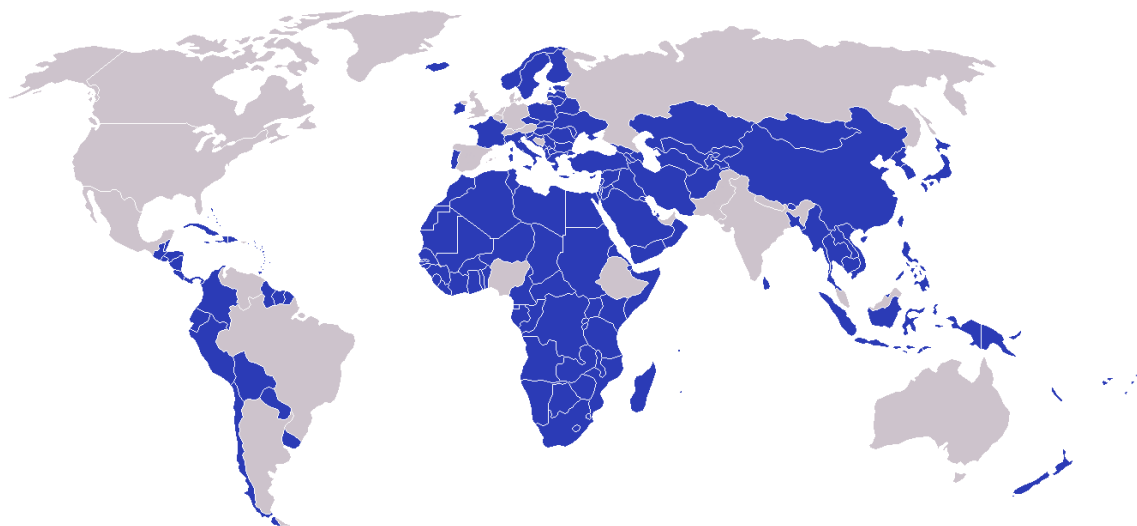
Československo v letech 1969–1992 (2 státy)

<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceskoslovensko>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Konfederace> konfederace

2. Unitární státy

Území těchto států se člení na územněsprávní jednotky, které jsou podřízeny jediné ústřední státní moci, i když jsou reprezentované více orgány. V jednotlivých územněsprávních jednotkách vytváří stát za účelem realizace státní správy pravidelnou strukturu územních a místních orgánů státní správy. Územněsprávními jednotkami mohou být např.: **okresy, kraje, provincie, vojvodství, župy.**

Obrázek č. 12: zdroj: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a4/Unitary_states.png

Tyto státy mají **jedinou** soustavu státních orgánů – vládu a parlament, nižší územní celky nemají vlastní vládu, parlament a ústavu, jsou to státy s jediným občanstvím, ale mohou se vyskytovat celky s určitým stupněm autonomie (největším unitárním státem je Čína).

C) FORMY VLÁDY

Jedno z dalších hledisek, kterými se dělí státy světa je míra **demokracie a dodržování lidských práv**. Pro hodnocení těchto států je velmi těžké získat informace o svobodě slova, fungování státní správy, chování policie, nezávislosti justice, korupci či demokratičnosti voleb. **Nejnižší úroveň občanských svobod** zajišťují některé státy Afriky a Asie.

Podle **způsobu uplatňování politické moci** se dělí státy světa do dvou základních typů: **Politická moc je ve státě uplatňována způsobem demokratickým nebo totalitním.**

a) demokratické systémy

b) autokratické-totalitní–diktátorské režimy

c) teokratické

a) DEMOKRATICKÉ SYSTÉMY

Zde je způsob vlády, kde je státní moc odvozena od občanů – **DEMOKRACIE** = vláda lidu, ten volí své zástupce do státních orgánů a tím jsou zajištěna lidská práva a občanské svobody.

Vláda lidu je dána **ústavou**, která zajišťuje pluralitu politických stran. Nejvyššími orgány státní moci v těchto státech je moc **zákonodárná** – parlament, moc **výkonná** – vláda a státní představitel (prezident, panovník) a **soudní**. Každý státní systém v demokraciích je postaven právě na dělbě moci zákonodárné, výkonné a soudní, aby se zabránilo zneužívání politické moci, dával se prostor vyjádření opozičních názorů, uplatňování lidských práv a svobod.

http://translate.googleusercontent.com/translate_c?hl=cs&prev=/search%3Fq%3Dwww.freedomhouse.org%26hl%3Dcs%26rls%3Dcom.microsoft:en-US%26prmd%3Divns&rurl=translate.google.cz&sl=en&u=http://www.democracyweb.org/new-map/&usg=ALkJrhhm-NSg567iUSMINWAHcjI2z1nK9g

Na výše uvedené adrese najdete **MAPU SVOBODY**, která **přináší okamžitý vizuální obraz** o stavu svobody ve světě a poskytuje **základní informace o každé zemi**.

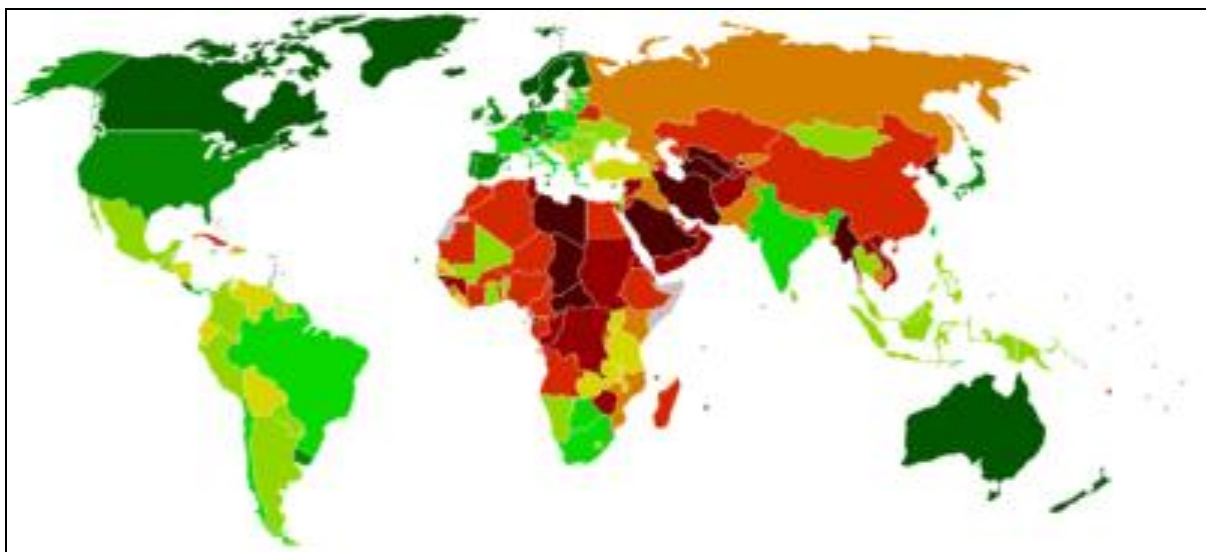
Míra demokracie je stupeň svobody občanů, jejich podíl na fungování státu a dodržování lidských práv.

Informace poskytuje **FREEDOM HOUSE**, která brání hlas demokracie po celém světě. Nadace FH vznikla v roce 1941 v USA a má sedmistupňovou škálu. Rozdělení států světa je dána řadou ukazatelů – např. svobodné volby, svoboda slova, demokratičnost voleb, míra

korupce, nezávislost soudů.... Tato instituce je **podpůrce** demokratických hodnot a **odpůrce diktatury krajní levice a krajní pravice**.

Podle této sedmistupňové škály patří do skupiny se **stupněm 1**, tedy s nejvyšší mírou demokracie státy Evropy, Severní Ameriky, Austrálie, Nový Zéland, Japonsko a JAR, naopak do poslední skupiny se **stupněm 7** patří Čína, Libye, Súdán, Irák, Somálsko ....

Freedom House upozorňuje na klíčové problémy a problémy v boji za svobodu na celém světě, je široce uznávána jako konečný **zdroj informací o stavu svobody** po celém světě. Provádí čtyři roční šetření - **svobodu ve světě, svobodu tisku, národům v tranzitu a země na křižovatce**. Všechna tyto informace jsou k dispozici v plném znění na internetu, spolu s četnými zvláštními zprávami. www.freedomhouse.org

Index demokracie 2010

úplně demokracie: 9-10 8-8.9 nefunkční demokracie: 7-7.9 6-6.9 žádná data

hybridní režimy: 5-5.9 4-4.9 autoritativní režimy: 3-3.9 2-2.9 0-1.9

Obrázek č. 13: zdroj http://cs.wikipedia.org/wiki/Index_demokracie

Index demokracie, sestavovaný americkou společností **Economist Intelligence Unit**, vyhodnocuje míru demokracie 167 zemí. Je vypracováván na základě 60 ukazatelů, seskupených do pěti různých kategorií: míra politické volby a pluralismu, občanská práva, funkčnost vlády, politická spoluúčasť a politická kultura. Tento index byl poprvé vytvořený v roce 2006 s následnými aktualizacemi v letech 2008 a 2010.

Podle posledního zveřejněného indexu z roku 2010 mělo nejlepší výsledek Norsko.

Tyto formy vlády tzv. **DEMOKRATICKÉ SYSTÉMY** jsou praktikovány ve většině zemí světa, ale v minulosti a také ještě v dnešní době existují i jiné formy vlády – **DIKTATURY**.

b) AUTOKRATICKÉ – DIKTÁTORSKÉ – TOTALITNÍ REŽIMY

Autokracie = vládnout sám – samovláda

V tomto případě se jedná o formu vlády, ve které je držitelem moci buď **jednotlivec** – **nomokracie** (diktátor či kult osobnosti) nebo úzká sociálně uzavřená **skupina lidí** – **aristokracie, plutokracie, oligarchie, technokracie**. Tady přebírá faktickou výkonnou moc **armáda** – ozbrojené síly a byrokratická státní správa. Paralyzuje chod volených orgánů, skupina lidí si osvojuje právo rozhodovat, **řídít a kontrolovat** veškerý život státu.

Totalita je nejvyšším stupněm autokracie. Nerespektují se základní lidská práva, neexistují svobodné volby, je posílen význam donucovacího aparátu – policie a armáda- Nesouhlas s režimem znamená pronásledování, vězení, koncentrační tábory, popravky, vládní atmosféra strachu.

Ve 20. století byly typickými příklady totalitních režimů režimy **fašistické a komunistické**. Hybnou silou těchto režimů jsou **politické strany** – fašistická, nacistická a komunistická. – jde vždy o vládu jedné strany.

Fašismus i komunismus představují politické proudy, které stojí na opačném politickém pólu – **fašismus – krajní pravice, komunismus – krajní levice** a zároveň jsou vůči sobě nepřátelské, přesto mají vzhledem k občanům řadu rysů ve způsobech uplatňování vlády společných. Znamená to soustředění moci v rukou diktátora, vůdce národa nebo lidu, kterému jsou připisovány mimořádné osobní vlastnosti a zásluhy (Hitler, Mussolliny, Franco, Stalin, Pinochet, Kim Ir Sen).

1. Fašistická diktatura - krajní pravice

Ve 20. století byla v mnoha zemích nastolena fašistická diktatura. Patřily k nim **státy**: Německo, Itálie, Španělsko, Portugalsko, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko a Slovensko.

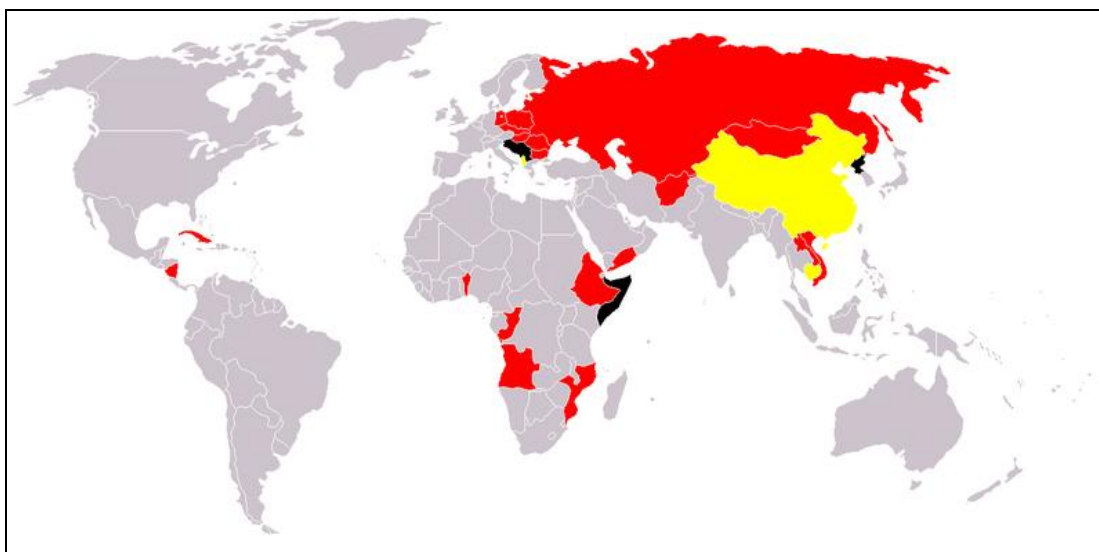
Benito Mussolini (vlevo) a Adolf Hitler

Obrázek č.14. zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fa%C5%A1ismus>

2. Komunistická diktatura – krajní levice

V letech **1944 – 1949** po 2. světové válce byly nastoleny v zemích střední, východní a jihovýchodní Evropy **komunistické diktatury**. Od roku 1959 byl tento režim nastolen i na **Kubě**. Levicové režimy se udržely i dalších zemích světa např. Nikaragui, Etiopii, Somálsku a Afgánistánu. **80. a 90. léta** 20. století znamenala **pád komunistických** režimů v zemích tzv. **socialistického tábora či východního bloku**. Byl zahájen složitý proces transformace s měrem k politickým demokraciím a tržnímu hospodářství.

Míra demokracie (jak již bylo zmíněno v předchozím textu) je v těchto postkomunistických zemích mnohem vyšší než dříve, ale v jednotlivých státech je **velmi rozdílná**.

Obrázek č. 15. zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:CommunistSplit.png>

Komunistické státy v době studené války – červený je SSSR a jeho sféra vlivu, žlutá ČLR a její spojenci, černé nezávislé režimy

3. Teokracie

- z řečtiny – theos – bůh, kratein – vládnout, je to forma vlády, která se odvolává na božskou moc a božské právo. V dnešním světě mají nejbližší k teokracii **islámské země** s právem šaría a **Vatikán (viz. monarchie)**.

Všechny monarchie, o kterých jsme mluvili – **teokratické, absolutní, konstituční a parlamentní** se od sebe liší formou vlády, jediným znakem, který všechny spojuje, je osoba panovníka.

V absolutní monarchii není jeho vláda nikým omezována, **v parlamentní monarchii** leží moc na parlamentu a vládě, **v konstituční monarchii** je moc panovníka omezena ústavou, král má právo veta a pozice vládnoucí osoby a parlamentu jsou vyrovnané.

Na přelomu tisíciletí má svého panovníka 44 států, v 16 z nich vládne britská královna a nejvíce monarchií najdeme v Asii a v Evropě. (Asie 13, Evropa 11, Afrika 3, Amerika 10, Austrálie a Oceánie 7).

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Fa%C5%A1ismus> – fašismus

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Nacismus> - nacismus

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Komunismus> - komunismus

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Teokracie> - teokracie

<http://dynastie.ic.cz/zaver.html> - přehled dnešních monarchií světa

Použitá literatura:

BIČÍK, Ivan a Bohumír JANSKÝ. *Příroda a lidé Země: Učebnice zeměpisu pro střední školy*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti s. r. o., 2001. ISBN 80-86034-45-3.

DEMEK, Jaromír, Vít VOŽENÍLEK a Miroslav VYSOUDIL. *Geografie pro střední školy 1: Fyzickogeografická část*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 1997. ISBN 80-85937-73-5.

BIČÍK, Ivan, Vladimír BAAR, Zdeněk ČERMÁK, Václav FRAJER a Radim PERLÍN. *Hospodářský zeměpis: globální geografické aspekty světového hospodářství*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti s. r. o., 2003. ISBN 80-86034-52-6.

VALENTA, Václav a Alois MICHÁLEK. *Současný svět: Učebnice zeměpisu pro základní školy a víceletá gymnázia*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o., 1998. ISBN 80-86034-21-6.

SMOLOVÁ, Irena a Miroslav VYSOUDIL. *Zeměpis na dlani*. Olomouc: Rubico, 2003. ISBN 80-85839-88-1.

KRÁL, Václav. *Fyzická geografie Evropy*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0684-2.

PLUSKAL, Miroslav, Petr BRADÁČ, Petr KRAUS a Marie KRAUSOVÁ. *Zeměpis pro 8.ročník: Společenské složky krajiny, Politická mapa světa*. Praha: Nakladatelství Alter, 2003. ISBN 80-7245-049-2.

SMOLOVÁ, Irena a Miroslav VYSOUDIL. *Zeměpis: Ilustrovaný přehled středoškolského zeměpisu*. Olomouc: Rubico, 2003. ISBN 80-85839-88-1

Odkazy:

KOLOMAZNIK. Soubor:Map of monarchies.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco(CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Map_of_monarchies.png

[Http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/dc/World_Monarchies.png](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/dc/World_Monarchies.png). In: *Wikipedia: the free encyclopedia*[online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z http://da.wikipedia.org/wiki/Fil:World_Monarchies.png

Soubor:Electoral democracies.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Electoral_democracies.png

BAUER, Stefan. Soubor:Vatikanische Gaerten Museen Rom.jpg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Vatikanische_Gaerten_Museen_Rom.jpg

Soubor:Vt-map.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Vt-map.png>

POZZEBOM/ABR, Fabio. Soubor:BentoXVI-30-10052007.jpg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:BentoXVI-30-10052007.jpg>

Soubor:Abdullah of Saudi Arabia.jpg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Abdullah_of_Saudi_Arabia.jpg

PHAROS. Soubor:Arabian peninsula definition.PNG. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Arabian_peninsula_definition.PNG

Picha:Republicas mundiales.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://sw.wikipedia.org/wiki/Picha:Republicas_mundiales.png

LOKAL_PROFIL. Soubor:Map of federal states.svg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Map_of_federal_states.svg

LOKAL_PROFIL. File:Map of unitary states.svg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Map_of_unitary_states.svg

Soubor:Democracy Index 2010 green and red.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Democracy_Index_2010_green_and_red.png

REVOLUCIJE, Muzej. Soubor:Benito Mussolini and Adolf Hitler.jpg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Benito_Mussolini_and_Adolf_Hitler.jpg

Soubor:CommunistSplit.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: Soubor:CommunistSplit.png